

УДК 378.016:811.161.2'24]:373.3.011.3-051
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2026-115-9>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН

Швидун Людмила Тарасівна,
доктор філософії, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти,
*Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»*
lshvyd@dano.dp.ua
orcid.org/0000-0002-7286-8103

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування взаємодії дисциплін «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням» у формуванні професійної мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи, визначення її структурних компонентів і практичних механізмів розвитку. **Методи.** Методологічну основу становлять компетентнісний, системний, діяльнісний, комунікативний та інтегративний підходи. Використано аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, аналіз нормативних документів та моделювання. Це дало змогу визначити функціональне співвідношення освітніх компонентів, наступність їх результатів і логіку формування професійної мовної компетентності. **Результати.** Уточнено сутність професійної мовної компетентності як інтегрованої характеристики професійної підготовленості майбутнього вчителя, що виявляється у здатності нормативно, доречно та ефективно використовувати українську мову в навчальній і професійно-комунікативній діяльності. Виокремлено п'ять компонентів: нормативно-мовний, мовленнєво-комунікативний, професійно-лексичний, функціонально-стилістичний та рефлексивний. Обґрунтовано взаємодоповнювальний характер двох дисциплін: «Сучасна українська мова з практикумом» забезпечує мовну й нормативну основу, а «Українська мова за професійним спрямуванням» – її професійне застосування. Визначено доцільність професійно орієнтованих завдань: редагування педагогічних текстів, моделювання комунікативних ситуацій, роботи з педагогічною термінологією та самоаналізу мовлення. **Висновки.** Доведено, що формування професійної мовної компетентності потребує не дублювання змісту мовних дисциплін, а наступності та послідовної трансформації мовних знань у професійно-мовленнєву діяльність. Запропоновано послідовність: мовні знання, мовні норми, практичні мовні вміння, професійно-мовленнєва діяльність, рефлексія та самокорекція, професійна мовна компетентність. Результати можуть бути використані під час розроблення робочих програм і мовних завдань для здобувачів спеціальності «Початкова освіта».

Ключові слова: професійна мовна компетентність, майбутній учитель початкової школи, мовна підготовка, «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням», професійне мовлення, мовні дисципліни, професійна комунікація.

FORMATION OF PROFESSIONAL LANGUAGE COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE PROCESS OF STUDYING LANGUAGE DISCIPLINES

Shvydun Liudmyla Tarasivna,
Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education,
*Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy
of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council*
lshvyd@dano.dp.ua
orcid.org/0000-0002-7286-8103

Purpose. The purpose of the study is to provide a theoretical substantiation of the interaction between the academic disciplines Modern Ukrainian Language with Practicum and Ukrainian Language for Professional Purposes in developing the professional language competence of future primary school teachers, as well as to identify its structural components and practical mechanisms of development. **Methods.** The methodological framework of the study is based on competency-based, systemic, activity-based, communicative, and integrative approaches. The study employed analysis, synthesis, comparison, generalization, analysis of regulatory

documents, and modeling. These methods made it possible to determine the functional relationship between the educational components, the continuity of their learning outcomes, and the logic underlying the development of professional language competence. **Results.** The essence of professional language competence is clarified as an integrated characteristic of a future teacher's professional preparedness, manifested in the ability to use the Ukrainian language accurately, appropriately, and effectively in educational and professional communication. Five components are identified: linguistic-normative, speech-communicative, professional-lexical, functional-stylistic, and reflective. The complementary nature of the two disciplines is substantiated: Modern Ukrainian Language with Practicum provides the linguistic and normative foundation, while Ukrainian Language for Professional Purposes ensures its professional application. The expediency of professionally oriented tasks is established, including editing pedagogical texts, modeling communicative situations, working with pedagogical terminology, and conducting self-analysis of professional speech. **Conclusions.** It is proved that the development of professional language competence requires not duplication of the content of language disciplines, but continuity and the consistent transformation of linguistic knowledge into professional speech activity. The following sequence is proposed: linguistic knowledge → language norms → practical language skills → professional speech activity → reflection and self-correction → professional language competence. The results can be used in developing course syllabi and language-related tasks for students majoring in Primary Education.

Key words: professional language competence, future primary school teacher, language training, Modern Ukrainian Language with Practicum, Ukrainian Language for Professional Purposes, professional speech, language disciplines, professional communication.

Вступ. Професійна діяльність сучасного вчителя початкової школи безпосередньо пов'язана з використанням української мови як засобу навчання, педагогічної взаємодії та професійної комунікації. Тому формування професійної мовної компетентності майбутніх педагогів є важливою складовою їхньої фахової підготовки. Особливої актуальності набуває забезпечення практичної спрямованості мовної освіти, що передбачає не лише засвоєння норм сучасної української літературної мови, а й здатність застосовувати їх у різноманітних ситуаціях професійного спілкування.

Проблема формування мовної та комунікативної компетентностей майбутніх учителів початкової школи висвітлена у працях Т. Білявської, Л. Байдюк та інших дослідників. Окремі аспекти формування професійної мовно-комунікативної компетентності у процесі вивчення дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» розкрито в дослідженні О. Данилюк. Питання професійно орієнтованої мовної підготовки майбутніх педагогів представлено також у працях, присвячених вивченню дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Водночас недостатньо дослідженим залишається потенціал взаємодії цих двох дисциплін як послідовних складових формування професійної мовної компетентності майбутнього вчителя. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні інтегративного підходу, відповідно до якого «Сучасна українська мова з практикумом» забезпечує фундаментальну мовну підготовку, а «Українська мова за професійним спрямуванням» сприяє трансформації набутих знань і вмінь у професійно орієнтовану мовленнєву діяльність.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення наступності та практичної спрямованості мовної підготовки

майбутніх учителів початкової школи, а також пошуку ефективних способів формування їхньої готовності до нормативного, змістового, доречного й професійно ефективного використання української мови в освітньому середовищі.

Теоретичне обґрунтування проблеми. Професійну мовну компетентність майбутнього вчителя початкової школи доцільно розглядати як інтегровану характеристику його професійної підготовленості, що виявляється у здатності нормативно, доречно та ефективно використовувати українську мову в навчальній і професійно-комунікативній діяльності. Вона охоплює знання норм сучасної української літературної мови, володіння мовними засобами, уміння використовувати професійну лексику й термінологію, створювати та редагувати професійні тексти, а також здійснювати ефективну мовленнєву взаємодію з учасниками освітнього процесу (Азарова, Радомська, 2022).

Аналіз наукових праць засвідчує, що проблема мовної підготовки майбутніх учителів початкової школи розглядається в різних аспектах. Т. Білявська досліджує теоретико-методичні засади формування мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи та її значення у професійній підготовці (Білявська, 2018; Білявська, 2015). Окремий напрям її досліджень становить проблема формування орфографічної грамотності майбутніх учителів у процесі мовної підготовки (Білявська, 2019). Л. Байдюк зосереджує увагу на формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи (Байдюк, 2022). Теоретичні основи формування граматичної компетентності майбутніх учителів початкових класів висвітлюють О. Мартіна та Н. Третяк (Мартіна, Третяк, 2022). Соціокультурний аспект мовної підготовки майбутніх учителів початкової школи представлено в дослідженні Л. Наконечної (Наконечна, 2022).

Важливим для окресленої проблеми є дослідження професійної мовно-комунікативної компетентності в контексті конкретних освітніх компонентів. О. Данилюк розглядає формування професійної мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» (Данилюк, 2023). Проблематика розвитку комунікативної компетенції студентів під час викладання дисципліни «Фахова українська мова» висвітлена І. Ковальовою (Ковальова, 2024), а формування комунікативно-мовленнєвої компетенції студентів під час вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» – Н. Третяк та О. Мартіною (Третяк, Мартіна, 2022). Узагальнення цих досліджень дає підстави стверджувати, що мовна підготовка майбутніх педагогів має бути орієнтована не лише на засвоєння мовної системи, а й на формування здатності застосовувати мовні знання та вміння в професійній комунікації.

Водночас аналіз наукових праць засвідчує, що окремі аспекти мовної, граматичної, комунікативної, соціокультурної та професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх педагогів уже достатньо представлені в науковому дискурсі. Потребує подальшого обґрунтування питання системного взаємозв'язку дисциплін «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням» у формуванні цілісної професійної мовної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Саме цей аспект визначає спрямованість нашого дослідження.

З урахуванням результатів аналізу наукових підходів, специфіки професійної діяльності вчителя початкової школи та змісту зазначених освітніх компонентів нами запропоновано розглядати професійну мовну компетентність як структурне утворення, що охоплює п'ять взаємопов'язаних компонентів: нормативно-мовний, мовленнєво-комунікативний, професійно-лексичний, функціонально-стилістичний та рефлексивний.

Нормативно-мовний компонент передбачає знання та дотримання норм сучасної української літературної мови – орфоепічних, лексичних, граматичних, орфографічних і пунктуаційних. Мовленнєво-комунікативний компонент охоплює здатність створювати й сприймати усні та писемні висловлення відповідно до мети, адресата та ситуації професійного спілкування. Професійно-лексичний компонент пов'язаний із володінням педагогічною термінологією, фаховою лексику та вмінням доречно використовувати їх у професійній комунікації. Функціонально-стилістичний компонент характеризує здатність добирати мовні засоби відповідно до змісту, мети, жанру та умов професійного висловлення. Рефлексивний компонент

передбачає здатність аналізувати власне мовлення, виявляти мовні та мовленнєві недоліки, здійснювати самокорекцію й визначати напрями подальшого вдосконалення професійного мовлення.

Таке структурування не заперечує наявних у науковій літературі підходів до визначення мовної та комунікативної компетентностей, а узагальнює їх з урахуванням специфіки професійної діяльності вчителя початкової школи. Запропонована структура дає змогу поєднати нормативний аспект мовної підготовки з комунікативним, професійно-лексичним, функціонально-стилістичним і рефлексивним аспектами професійного мовлення.

Окремого теоретичного розгляду потребує співвідношення двох мовних дисциплін, які є предметом дослідження. «Сучасна українська мова з практикумом» спрямована на системне опрацювання мовної системи, мовних норм і закономірностей функціонування української мови, а також на формування практичних умінь її використання. Аналіз праці О. Данилюк підтверджує значущість цього освітнього компонента для формування професійної мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи (Данилюк, 2023). Отже, потенціал дисципліни в контексті нашого дослідження полягає передусім у формуванні мовної та нормативної основи професійного мовлення.

Дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням», своєю чергою, орієнтує мовні знання та вміння на потреби майбутньої професійної діяльності. Її зміст пов'язаний із професійною комунікацією, фаховою лексику та термінологією, усним та писемним професійним мовленням, створенням і редагуванням професійних текстів. Такий напрям підтверджується дослідженнями І. Ковальової (Ковальова, 2024) та Н. Третяк, О. Мартіної (Третяк, Мартіна, 2022), присвяченими розвитку комунікативної та комунікативно-мовленнєвої компетентності студентів у процесі вивчення професійно орієнтованої української мови.

Таким чином, у межах запропонованого підходу «Сучасна українська мова з практикумом» розглядається як основа мовної підготовки, а «Українська мова за професійним спрямуванням» – як засіб професійної реалізації та функціонального застосування набутих мовних знань і умінь. Взаємодія цих дисциплін передбачає не дублювання змісту, а його послідовне поглиблення та професійну спрямованість.

Теоретично обґрунтовану логіку такої взаємодії можна представити у вигляді послідовності: мовні знання → мовні норми → практичні мовні вміння → професійно-мовленнєва діяльність → рефлексія та самокорекція → професійна мовна компетентність. Така послідовність забезпечує поступовий перехід від засвоєння

мовної системи до її свідомого використання в реальних ситуаціях педагогічної комунікації.

Отже, теоретичний аналіз дає підстави стверджувати, що професійна мовна компетентність майбутнього вчителя початкової школи формується як результат взаємодії мовної, комунікативної та професійної підготовки. Запропонований підхід до взаємозв'язку дисциплін «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням» створює теоретичне підґрунтя для їх послідовного використання у формуванні нормативного, комунікативного ефективного та професійно орієнтованого мовлення майбутнього педагога.

Методологія та методи. Методологічну основу дослідження становлять компетентнісний, системний, діяльнісний, комунікативний та інтегративний підходи. Компетентнісний підхід забезпечує розгляд професійної мовної компетентності як результату мовної та професійної підготовки майбутнього вчителя; системний – дає змогу визначити взаємозв'язки між її структурними компонентами та змістом мовних дисциплін; діяльнісний – орієнтує мовну підготовку на практичне застосування здобутих знань і вмінь у професійній діяльності; комунікативний – акцентує на формуванні здатності ефективно використовувати українську мову в різних ситуаціях педагогічної взаємодії; інтегративний – обґрунтовує взаємодію дисциплін «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням» як взаємопов'язаних складових професійної мовної підготовки.

Мета дослідження зумовила використання комплексу взаємопов'язаних методів. Теоретичні методи – аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення – використано для опрацювання наукових праць із проблем формування мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей майбутніх педагогів, уточнення сутності поняття «професійна мовна компетентність» та визначення її структурних компонентів. Аналіз нормативних документів застосовано для з'ясування сучасних вимог до мовної та професійної підготовки майбутнього вчителя. Порівняльний аналіз дав змогу визначити спільні та відмінні характеристики змісту дисциплін «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням». Моделювання використано для обґрунтування взаємозв'язку мовних знань, практичних мовних умінь і професійно орієнтованої мовленнєвої діяльності.

Дослідження здійснювалося в логічній послідовності: аналіз теоретичних і нормативних засад – визначення змісту професійної мовної компетентності – порівняння потенціалу двох мовних дисциплін – обґрунтування їхньої взаємодії – визначення практичних засобів формування

компетентності. Така методологічна послідовність дала змогу розглянути мовну підготовку майбутніх учителів початкової школи як цілісну систему, спрямовану на поєднання мовних знань із практикою професійної комунікації.

Результати та дискусії. Результати теоретичного аналізу дають підстави стверджувати, що формування професійної мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи потребує узгодження змісту різних етапів мовної підготовки. У цьому контексті особливого значення набуває взаємодія дисциплін «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням», які мають різний, але взаємодоповнювальний змістовий потенціал.

Першим результатом дослідження є визначення функціонального співвідношення двох дисциплін у процесі формування професійної мовної компетентності. «Сучасна українська мова з практикумом» забезпечує засвоєння системних знань про українську мову, її норми та закономірності функціонування, формування практичних мовних умінь, розвиток грамотності та здатності аналізувати мовні явища. Дослідження О. Данилюк підтверджує можливість цієї дисципліни у формуванні професійної мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи (Данилюк, 2023).

«Українська мова за професійним спрямуванням» продовжує цей процес, орієнтуючи набуті знання та вміння на професійну діяльність. Йдеться про розвиток усного й писемного професійного мовлення, оволодіння фаховою лексикою та термінологією, створення й редагування професійних текстів, моделювання ситуацій педагогічного спілкування. Відповідні можливості професійно орієнтованої мовної підготовки висвітлено в працях І. Ковальової (Ковальова, 2024) та Н. Третяк, О. Мартіної (Третяк, Мартіна, 2022).

Отже, результатом взаємодії дисциплін має бути не механічне дублювання мовного матеріалу, а його послідовна професійна трансформація: теоретичні знання про мову → практичне опрацювання мовних норм → використання мовних засобів у професійних ситуаціях → рефлексія власного мовлення.

Другим результатом дослідження є конкретизація змісту формування визначених компонентів професійної мовної компетентності. Нормативно-мовний компонент формується передусім через системне опрацювання норм сучасної української літературної мови, виконання вправ на визначення нормативних варіантів, редагування мовних помилок, аналіз орфографічних, граматичних і лексичних явищ. Значущість цього напряму підтверджується дослідженнями проблеми формування орфографічної грамотності майбутніх учителів початкової школи (Білявська, 2019).

Мовленнєво-комунікативний компонент потребує перенесення мовних знань у ситуації реального або змодельованого професійного спілкування. Доцільними є завдання на підготовку усного пояснення навчального матеріалу, формулювання інструкцій для учнів, постановку запитань, побудову діалогу, аргументацію педагогічної позиції, моделювання взаємодії в системах «учитель – учень», «учитель – батьки», «учитель – колега». Такий підхід узгоджується з дослідженнями комунікативної компетентності майбутніх учителів (Байдюк, 2022; Хребтов, 2025).

Професійно-лексичний компонент передбачає систематичне опрацювання педагогічної термінології та професійної лексики. Важливо, щоб робота з термінами не обмежувалася їх запам'ятовуванням. Студенти мають використовувати їх у професійних висловленнях, поясненнях, рекомендаціях, ділових та навчально-методичних текстах. У цьому аспекті корисними є вправи на встановлення значення термінів, добір контекстів їх уживання, редагування термінологічних сполучень, укладання тематичного професійного словника.

Функціонально-стилістичний компонент формується через усвідомлення залежності вибору мовних засобів від мети, адресата, ситуації та жанру професійної комунікації. Практичними засобами його розвитку можуть бути порівняльний аналіз різних професійних текстів, трансформація тексту відповідно до іншого адресата, редагування повідомлень для учнів і батьків, підготовка інформаційних, ділових та навчально-методичних матеріалів.

Рефлексивний компонент передбачає залучення здобувачів освіти до аналізу власного мовлення. Його формування можливе через самооцінювання усних і писемних висловлень, взаємне редагування текстів, ведення мовленнєвого портфоліо, визначення типових власних помилок, повторне виконання завдань після корекції та формулювання індивідуальних цілей мовленнєвого вдосконалення. Таким чином, рефлексія виступає не додатковим елементом, а механізмом переходу від виконання окремих мовних вправ до усвідомленого професійного саморозвитку.

Третім результатом дослідження є обґрунтування професійної спрямованості практичних завдань як основного механізму поєднання змісту двох дисциплін. Традиційні мовні вправи доцільно доповнювати або трансформувати відповідно до майбутньої професійної діяльності студента. Наприклад, засвоєння лексичної норми може завершуватися редагуванням повідомлення для батьків; опрацювання граматичних конструкцій – підготовкою фрагмента пояснення навчального матеріалу; робота з термінологією – створенням професійного словника; вивчення стилістичних

особливостей – порівняльним аналізом повідомлення для учнів, батьків і педагогічного колективу.

Таке поєднання дає змогу реалізувати принцип «від мовної вправи – до професійної ситуації». У результаті мовний матеріал перестає бути самоціллю і набуває безпосереднього професійного значення. Студент не лише демонструє знання певної мовної норми, а й застосовує її для розв'язання конкретного комунікативного завдання.

Важливим результатом є також визначення наступності між дисциплінами. На етапі вивчення «Сучасної української мови з практикумом» доцільно забезпечувати формування базових мовних знань, нормативних умінь, практичної грамотності та здатності аналізувати мовні явища. У процесі вивчення «Української мови за професійним спрямуванням» ці результати мають бути актуалізовані та перенесені у професійно-комунікативну площину. Отже, результат навчання з першої дисципліни має виступати передумовою для досягнення результатів другої.

Запропоновану логіку можна представити як модель: «Сучасна українська мова з практикумом» → мовні знання та норми → практичні мовні вміння → «Українська мова за професійним спрямуванням» → професійно-мовленнєва діяльність → рефлексія та самокорекція → професійна мовна компетентність.

Запропонована модель доповнює наявні дослідження мовної та комунікативної підготовки майбутніх педагогів тим, що акцентує увагу на послідовному взаємозв'язку двох освітніх компонентів. Якщо попередні дослідження переважно розглядають формування окремих видів компетентностей або можливості конкретної дисципліни (Байдюк, 2022; Данилюк, 2023; Ковальова, 2024; Мартіна, Третьак 2022; Третьак Н., Мартіна 2022), то в межах нашого дослідження увагу зосереджено на їх взаємодії та наступності як умові формування цілісної професійної мовної компетентності.

Такий підхід відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки вчителя, у якій мовна компетентність має забезпечувати не лише правильність мовлення, а й ефективність професійної взаємодії. Нормативно-правові документи у сфері освіти та функціонування української мови як державної визначають важливість належного володіння державною мовою в освітньому середовищі (Про освіту, 2017; Про затвердження Державного стандарту початкової освіти, 2018; Про забезпечення функціонування української мови як державної, 2019; Про затвердження професійного стандарту, 2024). Відповідно, мовна підготовка майбутнього педагога має бути безпосередньо пов'язана з його майбутньою професійною діяльністю.

Таким чином, результати дослідження підтверджують доцільність розгляду професійної мовної компетентності як інтегрованого результату мовної та професійно-комунікативної підготовки. Її ефективне формування забезпечується за умови поєднання мовної нормативності, практичної грамотності, комунікативної доцільності, професійної лексичної підготовки, функціонально-стилістичної компетентності та рефлексивного ставлення до власного мовлення.

Висновки. Проведене теоретичне дослідження дало змогу уточнити підходи до формування професійної мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи та обґрунтувати доцільність її формування на основі взаємодії дисциплін «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням».

1. Професійну мовну компетентність визначено як інтегровану характеристику професійної підготовленості майбутнього вчителя, що виявляється у здатності нормативно, доречно та ефективно використовувати українську мову в навчальній і професійно-комунікативній діяльності. Її сформованість передбачає не тільки знання мовних норм, а й здатність застосовувати їх у різних ситуаціях педагогічної взаємодії.

2. На основі аналізу наукових підходів та з урахуванням специфіки професійної діяльності вчителя початкової школи виокремлено п'ять компонентів професійної мовної компетентності: нормативно-мовний, мовленнєво-комунікативний, професійно-лексичний, функціонально-стилістичний та рефлексивний. Їх взаємозв'язок забезпечує цілісність професійної мовної підготовки.

3. Показано, що дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» та «Українська мова за професійним спрямуванням» мають взаємодоповнювальний характер. Перша забезпечує системну мовну основу – засвоєння мовних знань, норм, закономірностей функціонування української мови та формування практичних мовних умінь. Друга забезпечує професійне застосування цих знань і вмінь у процесі усної та писемної професійної комунікації.

4. Обґрунтовано, що ефективність взаємодії двох дисциплін визначається не дублюванням змісту, а наступністю результатів навчання. Мовні знання й уміння, сформовані під час вивчення «Сучасної української мови з практикумом», мають бути основою для професійно орієнтованої діяльності в межах «Української мови за професійним спрямуванням».

5. Визначено доцільність використання професійно орієнтованих практичних завдань як засобу поєднання мовної та професійної підготовки. До таких завдань належать редагування педагогічних текстів, моделювання

професійних комунікативних ситуацій, створення рекомендацій для батьків, підготовка усних пояснень для учнів, робота з педагогічною термінологією, укладання професійних текстів, самоаналіз і взаємне редагування мовлення.

6. Обґрунтовано послідовність формування професійної мовної компетентності: мовні знання → мовні норми → практичні мовні вміння → професійно-мовленнєва діяльність → рефлексія та самокорекція → професійна мовна компетентність. Така логіка дає змогу забезпечити перехід від теоретичного засвоєння мовного матеріалу до його свідомого використання в реальних ситуаціях педагогічної діяльності.

7. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні взаємодії двох мовних дисциплін як послідовної системи формування професійної мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи, а також у конкретизації компонентної структури цієї компетентності та практичних механізмів її формування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованого підходу під час розроблення робочих програм, змісту практичних занять, системи професійно орієнтованих мовних вправ і завдань для здобувачів спеціальності «Початкова освіта». Запропоновані положення можуть бути використані також для узгодження результатів навчання з різних освітніх компонентів мовного циклу.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні та експериментальній перевірці системи професійно орієнтованих завдань, спрямованих на формування визначених компонентів професійної мовної компетентності; створенні діагностичного інструментарію для визначення рівнів її сформованості; визначенні критеріїв та показників оцінювання мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи; а також у дослідженні можливостей цифрових технологій та штучного інтелекту для розвитку професійного мовлення майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азарова Л. Є., Радомська Л. А. Українська мова за професійним спрямуванням у таблицях і схемах: підручник. Вінниця: ВНТУ, 2022. 200 с.
2. Байдюк Л. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи в сучасних умовах. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2022. № 2 (26). С. 59–69. DOI: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.2\(26\).2022.267621](https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(26).2022.267621)
3. Білявська Т. М. Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 2 (61). С. 40–44.

4. Білявська Т. М. Теоретико-методичні засади формування мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 5 (49). С. 181–188.

5. Білявська Т. М. Проблема формування орфографічної грамотності майбутніх учителів початкової школи в процесі мовної підготовки. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. 86. С. 213–216. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2019-86-40>

6. Данилюк О. Формування професійної мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення освітнього компонента «Сучасна українська мова з практикумом». *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2023. № 1. С. 70–74. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.10>

7. Ковальова І. О. Розвиток комунікативної компетенції студентів під час викладання дисципліни «Фахова українська мова». *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 211. С. 51–57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-211-7>

8. Мартіна О., Третяк Н. Теоретичні основи формування граматичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2022. № 2. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.13>

9. Наконечна Л. Б. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення дисципліни мовного циклу. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 3 (204). С. 82–86. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-82-86](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-82-86)

10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 10.08.2026).

11. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2704-19> (дата звернення: 10.08.2026).

12. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: постановка Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.

13. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225.

14. Третяк Н., Мартіна О. Формування комунікативно-мовленнєвої компетенції студентів під час вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2022. № 3. С. 102–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.15>

15. Хребтов М. Шляхи формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 1. С. 374–378. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-218-374-378>

REFERENCES:

1. Azarova, L. Ye., & Radomska, L. A. (2022). *Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam u tablytsiakh i skhemakh* [Ukrainian language for

professional purposes in tables and diagrams]. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].

2. Baidiuk, L. (2022). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v suchasnykh umovakh* [Formation of communicative competence of future primary school teachers in modern conditions]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia* [Problems of Modern Teacher Training], 2 (26), 59–69. DOI: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.2\(26\).2022.2676](https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(26).2022.2676) 21 [in Ukrainian].

3. Biliavska, T.M. (2018). *Formuvannia movnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v protsesi profesiinoї pidhotovky* [Formation of language competence of future primary school teachers in the process of professional training]. *Naukovy visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky* [Scientific Bulletin of Mykolaiv National University named after V.O. Sukhomlynskyi. Pedagogical Sciences], 2 (61), 40–44 [in Ukrainian].

4. Biliavska, T. M. (2015). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia movnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly* [Theoretical and methodological foundations of the formation of language competence of future primary school teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii* [Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies], 5 (49), 181–188 [in Ukrainian].

5. Biliavska, T. M. (2019). *Problema formuvannia orfohrafichnoi hramotnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v protsesi movnoi pidhotovky* [The problem of developing spelling literacy of future primary school teachers in the process of language training]. *Pedahohichni nauky* [Pedagogical Sciences], 86, 213–216. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2019-86-40> [in Ukrainian].

6. Danyliuk, O. (2023). *Formuvannia profesiinoї movno-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly u protsesi vyvchennia osvithnoho komponenta «Suchasna ukrainska mova z praktykumom»* [Formation of professional linguistic and communicative competence of future primary school teachers in the process of studying the educational component «Modern Ukrainian Language with Practicum»]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 70–74. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.10> [in Ukrainian].

7. Kovalova, I. O. (2024). *Rozvytok komunikatyvnoi kompetentsii studentiv pid chas vykladannia dystsypliny «Fakhova ukrainska mova»* [Development of students' communicative competence in teaching the discipline «Professional Ukrainian Language»]. *Naukovi zapysky. Seriia: Filolohichni nauky* [Academic Notes. Series: Philological Sciences], 211, 51–57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-211-7> [in Ukrainian].

8. Martina, O., & Tretiak, N. (2022). *Teoretychni osnovy formuvannia hramatychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv* [Theoretical foundations of the formation of grammatical competence of future primary school teachers]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 2, 95–101. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.13> [in Ukrainian].

9. Nakonechna, L. B. (2022). *Formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly u protsesi vyvchennia dystsyplin movnoho tsykladu* [Formation of sociocultural competence of future primary school teachers

in the process of studying language-cycle disciplines]. Imidzh suchasnoho pedahoha [Image of the Modern Teacher], 3 (204), 82–86. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-82-86](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-82-86) [in Ukrainian].

10. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On Education: Law of Ukraine No. 2145-VIII dated September 5, 2017]. (2017). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [Database «Legislation of Ukraine»] / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (data zvernennia: 10.08.2026) [in Ukrainian].

11. Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi: Zakon Ukrainy vid 25.04.2019 № 2704-VIII [On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language: Law of Ukraine No. 2704-VIII dated April 25, 2019]. (2019). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [Database «Legislation of Ukraine»] / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2704-19> (data zvernennia: 10.08.2026) [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї osvity: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 № 87 [On Approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 87 dated February 21, 2018]. (2018). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [Database «Legislation of Ukraine»] / Verkhovna Rada Ukrainy [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity»: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29.08.2024 № 1225 [On Approval of the Professional Standard «Teacher of a General Secondary Education Institution»: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1225 dated August 29, 2024]. (2024). [in Ukrainian].

14. Tretiak, N., & Martina, O. (2022). Formuvannia komunikativno-movlennievoi kompetentsii studentiv pid chas vyvchennia dysypliny «Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam)» [Formation of students' communicative and speech competence in studying the discipline «Ukrainian Language for Professional Purposes»]. Acta Paedagogica Volyniensis, 3, 102–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.15> [in Ukrainian].

15. Khrebtov, M. (2025). Shliakhy formuvannia komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv u protsesi profesiinoy pidhotovky [Ways of developing communicative competence of future teachers in the process of professional training]. Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky [Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences], 1 (218), 374–378. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-218-374-378> [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 03.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.10.2026